

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ประกอบไปด้วยเทือกเขา ป่าไม้ แม่น้ำ และน้ำตกหลายแห่ง อันเป็นภูมิทัศน์ที่สวยงามทางธรรมชาติ รวมทั้งสภาพภูมิอากาศที่เย็นสบายกว่าภูมิภาคอื่นๆ จึงเป็นปัจจัยที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2538 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่จำนวนถึง 2,436,347 ล้านคนและประมาณว่าในปี 2539 มีจำนวน 2,642,420 ล้านคน ซึ่งสร้างรายได้ให้กับจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมากคือในปี 2538 และปี 2539 เป็นจำนวนเงิน 16,040 ล้านบาทและ 17,511 ล้านบาท ตามลำดับสำหรับอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศนั้น ในปี 2539 นักท่องเที่ยวชาวไทยมีอัตราการเพิ่มในลักษณะที่ลดลงจากปี 2538 แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีอัตราการเพิ่มถึง 3 เท่าของปี 2538 และอัตราการเพิ่มของรายได้จากการท่องเที่ยวของปี 2539 มีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่าของปี 2538 คือมีอัตราการเพิ่มเท่ากับ 9.17 (ตารางที่ 1) จึงทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะด้านธุรกิจการนำเที่ยวก็มีการพัฒนาการจัดรูปแบบการนำเที่ยวขึ้นมากมายหลาย รูปแบบ เช่น

- การนำเที่ยวชมตัวเมือง (City tour)
- การนำเที่ยวชมภูมิทัศน์รอบ ๆ (Sight -seeing tour)
- การนำเที่ยวทัวร์ป่า (Trekkng and Rafting tour)

การท่องเที่ยวเดินป่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ของผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ด้วยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้ชื่นชมกับธรรมชาติที่สวยงามและการผจญภัยที่ตื่นเต้น การท่องเที่ยวทัวร์ป่าเริ่มดำเนินการในเชียงใหม่เป็นระยะเวลากว่าทศวรรษมาแล้ว และได้รับความนิยมมากในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ สำหรับข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ออกทัวร์ป่าในประเทศไทยนั้นยังไม่มีหน่วยงานใดเลยที่ทำการสำรวจไว้อย่างสมบูรณ์ แต่จากข้อมูลการสำรวจของ ปุสดี อาคมานนท์ มอนซอน และคณะ (2535:7) ประมาณว่ามีนักท่องเที่ยวเดินป่าเดินทางมาท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบนปีละไม่ต่ำกว่า 150,00 คน จากสถิติการลงทะเบียนการเดินทางของบริษัทนำเที่ยวเดินป่าของจังหวัดเชียงใหม่ มีข้อมูลว่าในปี 2538 มีนักท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนถึง 61,959 คน นอกจากนี้ ข้อมูลการศึกษาของ พดท.พิเชฐ พิมลศรี (2537:60) พบว่านักท่องเที่ยวเดินป่าที่เข้ามาใช้บริการ

ตารางที่ 1 แสดงอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่						รายได้จากการท่องเที่ยว	
	ชาวไทย	อัตราเพิ่ม %	ชาวต่างประเทศ	อัตราเพิ่ม %	รวม	อัตราเพิ่ม %	รายได้รวม (ล้านบาท)	อัตราเพิ่ม %
2535	1,003,807	-	764,815	-	1,768,622	-	13,752	26.38
2536	1,280,959	27.6	805,067	5.26	2,092,025	18.28	17,380	36.25
2537	1,321,164	3.14	865,144	7.46	2,186,308	4.51	16,640	-5.64
2538	1,545,138	16.95	891,209	3.01	2,436,347	11.44	16,040	-2.20
2539	1,670,650	8.12	971,770	9.04	2,642,420	8.46	17,511	9.17

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 1

เป็นชาวต่างประเทศถึงร้อยละ 90.0 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยแค่ร้อยละ 10.0 เท่านั้น โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นหญิงและชายอย่างละเท่าๆ กัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นชายประมาณร้อยละ 80.0 และหญิงร้อยละ 20.0 ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทั้งหญิงและชายชอบการผจญภัย

ลักษณะของการนำเที่ยวทัวร์บ้านนั้นในแต่ละบริษัทจะมีรายการนำเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน คือ จะจัดรายการเดินป่าเพื่อชมธรรมชาติและวัฒนธรรม สัมผัสกับสภาพภูมิประเทศ ขนบธรรมเนียมของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จัดกิจกรรมการเดินทางโดยการล่องแพหรือขี่ช้าง มีการพักแรมในหมู่บ้านชาวเขาหรือจุดที่เหมาะสมตามเส้นทางนำเที่ยวต่างๆ และมีการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้าน

เส้นทางการท่องเที่ยวเดินป่าที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ มี 3 เส้นทางหลัก คือ

1. เส้นทางลำน้ำแม่แตง จุดเริ่มต้นของการเดินป่าในเส้นทางนี้บนถนนเส้นทางหลวงสายแม่แตง โดยเริ่มที่บ้านบ่อน้ำร้อนหรือบ้านโป่งเคือด มีการเดินป่าและขี่ช้างไปพักแรมในหมู่บ้านชาวเขา จบด้วยการล่องแพในลำน้ำแม่แตง นอกจากนี้ยังมีการขยายเส้นทางไปทางเหนือถึงเขตอำเภอเชียงดาว บริเวณที่เรียกกันว่า เส้นทางแม่แตงสายบน

2. เส้นทางลำน้ำแม่อกก เส้นทางนี้เริ่มจากบ้านท่าตอน อำเภอแม่อาย โดยการนั่งเรือหรือล่องแพ แล้วมีการพักแรมที่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร ในเขตจังหวัดเชียงราย จากนั้นนำเที่ยวชมในจังหวัดเชียงรายต่อไป

3. เส้นทางลำน้ำแม่แจ่ม เส้นทางนี้อยู่ในบริเวณอาณาเขตของพื้นที่ที่ทำการอุทยานแห่งชาติออบหลวง ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ เริ่มต้นด้วยการเดินเท้าและการล่องแก่งในลำน้ำแม่แจ่ม ในการล่องแก่งของเส้นทางนี้มีความแตกต่างไปจากเส้นทางอื่นๆ คือการใช้เรือยางพร้อมด้วยอุปกรณ์ช่วยรักษาความปลอดภัยแทนการใช้แพไม้ไผ่ที่มีอยู่ในเส้นทางลำน้ำแม่แตงและแม่อกก ซึ่งเน้นทั้งด้านความปลอดภัยและด้านนิเวศวิทยาเป็นสำคัญ กล่าวคือไม่ส่งเสริมให้เกิดการตัดไม้ไผ่ที่จะนำมาใช้เป็นแพในการเดินทางล่องแก่ง

นอกจากเส้นทางหลักที่สำคัญดังกล่าวแล้วยังมีเส้นทางอื่นเช่น เส้นทางอำเภอพร้าว เส้นทางอำเภอสะเมิง แต่ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการน้อย ทั้งนี้เพราะเกิดจากสภาพแวดล้อมยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควรและกิจกรรมทัวร์ป่าไม่เป็นที่น่าสนใจแตกต่างไปจากเส้นทางอื่นๆ

เนื่องจากปี 2541-2542 เป็นปีการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand 1998 - 1999) โดยมีวัตถุประสงค์หลายประการด้วยกัน และมีนโยบายที่สำคัญของการกำหนดปีการท่องเที่ยวประการ

หนึ่งคือต้องการที่จะให้การท่องเที่ยวช่วยดึงดูดเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยให้มากขึ้น เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาสถานะเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังอยู่ในช่วงของการชะงักดิ่งลง และรายการนำเที่ยวพิเศษที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สถาบันภาคเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ให้การสนับสนุนส่งเสริมคือการท่องเที่ยวด้าน ศิลปวัฒนธรรมไทยหลากหลายรูปแบบ (Amazing Cultural Tours) ได้แก่

1. Amazing Shopping Paradise
2. Amazing Taste of Thailand
3. Amazing Art and Life Style
4. Amazing Cultural Heritage
5. Amazing World Heritage
6. Amazing Sport and entertainment
7. Amazing Natural Heritage
8. Amazing Gate Ways
9. Amazing Agricultural Heritage

รายการนำเที่ยวพิเศษที่ถูกกำหนดขึ้นมาเป็นหลายรายการเป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ทัวร์ป่าที่มีการให้บริการอยู่ในเชียงใหม่ อาทิ รายการที่ 3, 4, 7, 9

และจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เคนป่าในอนาคต ของ พดท.พิเชฐ พิมพ์ศรี (2537: 66) พบว่าร้อยละ 66 คิดว่าแนวโน้มการท่องเที่ยว เคนป่าจะดีขึ้นในอนาคตและเป็น โอกาสอันดีที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมและธรรมชาติอันงดงาม ให้แก่ชาวต่างประเทศได้ชม อีกร้อยละ 34 มีความวิตกกังวลว่าการท่องเที่ยวเคนป่าอาจจะลดลง เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังประเทศไทยนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองและความ ปลอดภัยของการท่องเที่ยวเคนป่า รวมทั้งคุณภาพของการบริการที่ยังไม่ได้มาตรฐาน จะทำให้นัก ท่องเที่ยวหันเหไปเที่ยวประเทศอื่นได้ และมีผลการวิจัยว่าการท่องเที่ยวเคนป่าในเส้นทางลำน้ำ แม่แจ่มจะมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นทุกปี ด้านผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวเคนป่า คือประชาชนใน ท้องถิ่นมีโอกาสในการหารายได้พิเศษจากการท่องเที่ยว

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ประกอบกับงานของผู้วิจัยมีส่วนที่เกี่ยวข้องในธุรกิจท่อง เที่ยว คือมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาวิชาชีพในสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงต้นทุนในการ ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทัวร์ป่าในลำน้ำแม่แจ่ม ของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางใน

การพัฒนาปรับปรุงด้านการนำเที่ยวทัวร์ป่าให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น และเป็นแนวทางในการวางแผน การลงทุนด้านการนำเที่ยวทัวร์ป่าของผู้ที่สนใจจะทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ กำลังได้รับความนิยมค่อนข้างมากในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อ ท้องถิ่นและประเทศชาติในด้านการสร้างรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ และยังเป็น การตอบสนองต่อนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะการลงทุน การจัดการธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าและล่องแพ และสถาน การณ์ทางการตลาดของการท่องเที่ยวเดินป่าในเส้นทางลำน้ำแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. วิเคราะห์ต้นทุนในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวทัวร์ป่าในเส้นทางลำน้ำแม่แจ่มเพื่อให้ ทราบถึงงบประมาณในการลงทุนและจุดคุ้มทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่าของผู้ประกอบการราย หนึ่ง

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เป็นแนวทางการศึกษาพิจารณาในการเลือกลงทุนในธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าและล่องแพ ให้แก่ ผู้สนใจจะทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเดินป่าและล่องแพ
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะลงทุนและการจัดการในธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าและล่องแพใน จังหวัดเชียงใหม่
3. ทำให้ผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเดินป่าและล่องแพได้ทราบแนวทางในการ พัฒนาการ ท่องเที่ยวเดินป่าและล่องแพให้มีมาตรฐานมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ ต่อท้องถิ่นส่วนรวมและประเทศชาติ
4. เป็นการตอบสนองต่อนโยบายปีการท่องเที่ยวไทย 2541 – 2542 โดยการศึกษาหาข้อมูลที่จะช่วยให้การท่องเที่ยวเดินป่าและล่องแพมีความหลากหลาย เป็นที่น่าสนใจ ของนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเดินป่าและล่องแพใน เส้นทางลำน้ำแม่แจ่มของแม่สอดการท่องเที่ยว สาขาเชียงใหม่ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเดินป่าและล่องแพในเส้นทางลำน้ำแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่

1.5 คำนิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเดินป่า หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “จัวร์ป่า” หมายถึง การเดินทางเข้าไปในพื้นที่ที่เป็นป่า ภูเขา แม่น้ำหรือพื้นที่ที่ห่างไกลชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชมธรรมชาติ และหรือวัฒนธรรม และหรือหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ในชีวิตโดยเดินทางด้วยเท้า พาหนะเดินทางอื่นๆ ในท้องถิ่น เช่น ม้า ช้าง เกวียน แพ เป็นต้น และจะต้องพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน¹

ธุรกิจนำเที่ยวเดินป่า หมายถึง การประกอบธุรกิจของบุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 จัดบริการนำเที่ยวเดินป่าให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีมัคคุเทศก์ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเป็นผู้ให้บริการ

คำบำรุงการใช้พื้นที่นำเที่ยวเดินป่า หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่บริษัทนำเที่ยวจ่ายให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลพื้นที่ที่เป็นเส้นทางนำเที่ยวเดินป่าเพื่อช่วยในพัฒนาปรับปรุงหรือบำรุงรักษาสภาพของพื้นที่ป่าธรรมชาติ

การนำเที่ยวเดินบนเส้นทางลำน้ำแม่แจ่ม หมายถึง การนำเที่ยวโดยมีมัคคุเทศก์เดินป่าที่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นผู้ให้คำแนะนำ ความรู้และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ใช้ลำน้ำแม่แจ่มเป็นเส้นทางคมนาคม มีโปรแกรมให้เลือก 2 แบบ ได้แก่ โปรแกรมแบบ 1 วัน และโปรแกรมแบบ 2 วัน 1 คืน (รายละเอียดเส้นทางที่กำหนดไว้มี 4 เส้นทาง ได้นำเสนอในบทที่ 4)

¹ ปุศดี อากมานนท์ มอนซอน และคณะ (2535 : 3)